

Narkotikainsats i København: Det handler om samarbejde

Stofbrugere og politi har fælles 'arbejdsplads' – gaden. De mødes derfor hele tiden, men hvordan dette møde forløber afhænger helt af, hvilken banehalvdel man er på.

AF FVY FRANTZSEN

Narkotikainsatsen i København er især koncentreret i de områder, hvor der i mange år har været åbenlys stofhandel, det vil sige på og omkring Vesterbro. I begyndelsen af 1990'erne iværksatte politiet den såkaldte 'Vesterbro-aktion', særlige politiindsatser, som skulle stoppe stofhandel og yderligere ekspansion af stofmarkedet. Aktionerne har helt frem til i dag været gennemført med skiftende styrke og intensitet. En vigtig årsag til politiets vedvarende aktioner er den illegale gadehandel med stoffer, men indsatsen er også begrundet med, at stofbrugere er for mange og for synlige i gadebilledet. Politiet forklarer Vesterbro-aktionerne med, at man får mange klager over de mange stofbrugere fra beboere, forretningsfolk, turister og hotelejere. Mange af disse klager kommer fra tilflyttere, som er flyttet til Vesterbro i forbindelse med den nylige renovering af det gamle arbejderklasse-kvarter, og som ikke bryder sig om, at stofbrugere færdes i deres nabolag. Det næste trin i normaliseringen af Vesterbro er bortvisning af brugere fra nabolaget. Dog har hverken politiet eller andre myndigheder planer for, hvor disse mennesker i så fald skulle flyttes til.

Det ens og det forskellige

Sociologen Zygmunt Bauman(1) siger, at noget af det, der kendetegner byli-

vet, er social ensartethed og muligheden for at møde totalt fremmede. Med normalisering følger, at de, der adskiller sig fra normen med hensyn til klasse, kultur, hudfarve, seksuel orientering eller stofbrug, mere og mere opfattes som uforudsigelige og truende. En drivkraft i udviklingen af moderne byer er derfor at skabe steder, hvor muligheden for at møde fremmede mindskes, fx lukkede gårdanlæg hvor kun beboere har adgang. Det handler om at skabe de mest ensartede omgivelser og værd sætte ensheden som værn mod udefra kommende trusler. Ensartethed har dog en tendens til at gøre folk fjendtlige, reserverede og grådige og tilskynde til, at man forskanser sig i eget hjem bag TV og PC. Lukketheden gør også, at nye grupper bliver holdt udenfor, marginaliseres og kriminaliseres.

I stedet for ensartethed argumenterer Baumann for, at den eneste farbare vej er at leve sammen i fællesskab baseret på forhandling, hvor man må tage de irriterende kompromisser med i købet.

Fællesskab og forhandling er dog helt i modsætning til det, vi er vidne til i mødet mellem stofbrugere og politi i de forbudte zoner på Vesterbro. Som en del af 'Vesterbro-aktionen' har politiet defineret flere torve, pladser og gadehjørner som 'forbudte' for stofbrugere. Politiet arbejder på at skabe et område, der er så ensartet som muligt. Men kan det lade sig gøre?

En af politiets mange funktioner på Vesterbros gader er at forhindre 'sammenstimlen'. Denne funktion lægger dog store begrænsninger på forholdet mellem stofbrugere, som samles på Vesterbro, og politiet, som møder dem hver dag i området. Den følgende beskrivelse af to centrale områder på Vesterbro, Hovedbanegården og Maria Kirkeplads, hvor politiet har forbudt stofbrugere at samles, opridses nogle af Baumans tanker om forhandling og kompromisser i byområder. Er der forskelle i den måde, ordenshåndhævelsen foregår på? Indgår politiet irriterende kompromiser i de forbudte zoner?

Forbudet er baseret på Københavns Politivedtægt, §6, og rationalet bag beslutningen om at forbyde stofbrugere at opholde sig visse steder er, at de er til gene for de lokale beboere, handlende, rejsende og almindelige forbipasserende. Stofbrugere anses for at være til gene, fordi de er fremmedartede, udstødte og afhængige af stoffer, og deres tilstedeværelse menes at kunne give det indtryk, at områder, hvor de forsamles, er uden for kontrol. Politiet ræsonnerer, at stofbrugere omdanner disse områder til en slags slum eller ghetto, og at deres tilstedeværelse skaber frygt blandt lovlidige borgere.

Hovedbanegården i København

Politistationen på Københavns Hovedbanegård er åben alle dage hele året fra kl. 8 om morgenen til midnat. Den er bemanded med 15 betjente, to sekretærer og af og til en håndfuld elever fra politiskolen. To betjente patruljerer hver time for at sikre orden både inde i bygningen og udenom.

Politistationen er også åben for almindelige borgere, der fx vil anmelde et tyveri, har brug for en straffeattest eller andet, og på grund af stationens centrale beliggenhed bliver den også ofte kontaktet af mange asylsøgere og psykisk syge. Personalet har derfor mange forskellige opgaver, og der er altid travlhed.

Som på mange andre europæiske

Artiklen er en forkortet, oversat udgave af Evy Frantzsens bidrag til NAD-publication

No 43: 'Regulating Drugs – between users, the police and social workers',

Ed. Esben Houborg Pedersen & Christoffer Tigerstedt, 2003.

Antologien tager udgangspunkt i samspillet – og magtforholdet – mellem stofbrugere, politi og socialarbejdere. Der er bidrag om den narkotikapolitiske virkelighed fra Danmark, Norge, Sverige og Finland.

Mere om NAD (Nordiska Nämnden för Alkohol- och Drogforskning) på www.kaapeli.fi/nad

banegårde, er Hovedbanegården i København samlingspunkt for stofbrugere. Uden for stationens indgang mod vest, mod Istedgade, mødes de, der primært bruger piller, metadon, øl og hash. Disse stoffer handles mere eller mindre åbenlyst samtidigt med, at området også tjener som mødested for blandingsmisbrugere, der fordriver tiden, sludrer og drikker øl. For mange er det et sted, de kommer dagligt, blandt andet for at have føling med markedet. Denne sideindgang til Hovedbanegården, og den del af gaden der omgiver den, er en af de zoner, politiet har defineret som forbudt område. Mange har fået – og får stadig – advarsler og bøder for at opholde sig dér. Politistationen på Hovedbanegården er i store træk ansvarlig for at holde

stofbrugere væk fra indgangene og de omkringliggende gader. Betjentene kan tilkalde forstærkning fra politiets mobile enhed, specialenheden og 'den blå bus' – et politi-køretøj, der patruljerer ved sideindgangene dagligt¹. Hvis der er tegn på, at stofbrugere samles på de forbudte områder, kan hvilken som helst af enhederne gribe ind. Det er dog primært betjentene fra Hovedbanegårdens politistation, der håndhæver kontrollen på og omkring de forbudte zoner på banegården. Det er deres banehalvdelen.

Lederen af politistationen på Hovedbanegården, Preben Fischer, forklarer den primære begrundelse for de forbudte zoner: 'Jeg er ikke så naiv, at jeg tror, vi kan slippe for alle stoffer. Stofferne er kommet for at blive,

det må vi nok indse. Men hvad vi kan prøve at gøre er at begrænse generne i forhold til beboerne, forretningsdrivende og turister. Og med hensyn til Hovedbanegården, og de rejsende dér, kan vi bestræbe os på at begrænse generne'.

Stofbrugerne skal ikke opholde sig dér, de er til gene for rejsende, som føler sig utrygge. Tilstedeværelsen af stofbrugere signalerer, at myndighederne har mistet kontrollen over området. Det er derfor de patruljerende betjente på deres runder hver time tjekker sideindgangene og beder dem, der har forsamlet sig i grupper, om at flytte sig og gå længere væk. Betjentene kan uddele bøder, men gør det sjældent. I stedet går de hen mod indgangen og råber med høj røst: 'Farvel – I kan ikke stå her – farvel – farvel'. Stofbrugeren skynder sig til den nærmeste sidegade eller går mod Istedgade. Hvis nogen bliver tilbage og nægter at forsvinde hurtigt nok, har de altid nogle brugbare forklaringer, fx: 'Jeg venter på min bus, nummer 16. Den stopper lige på den anden side af gaden, og den kører om tre minutter'.

En af betjentene forklarede mig følgende: 'De må kende alle bus- og togtider ud og ind, de nævner dem altid, når vi kommer. De prøver at lade, som om de har en gyldig grund til at være her, til trods for forbudet. Men vi orker ikke at gøre så meget ved det – vi kan ikke. Af samme grund har vi også valgt at tro på deres svar, når vi spørger dem om, hvilke stoffer de har på sig. Det handler alt sammen om, at vi er nødt til at have en form for samarbejde. De skal vide, at når vi spørger dem, om de har stoffer på sig, og de viser os, hvad de har, så tror vi på dem – ellers er der ingen grund til at spørge dem om noget. Vi arbejder på Hovedbanegården, vi møder disse mennesker hver dag igen og igen – vi er nødt til at have en form for relation til hinanden, ellers ville vores arbejdsplads ikke være til at holde ud. Af samme grund er vi ikke ivrige efter at uddele bøder, i hvert fald så længe de forsvinder, så snart vi dukker op'.

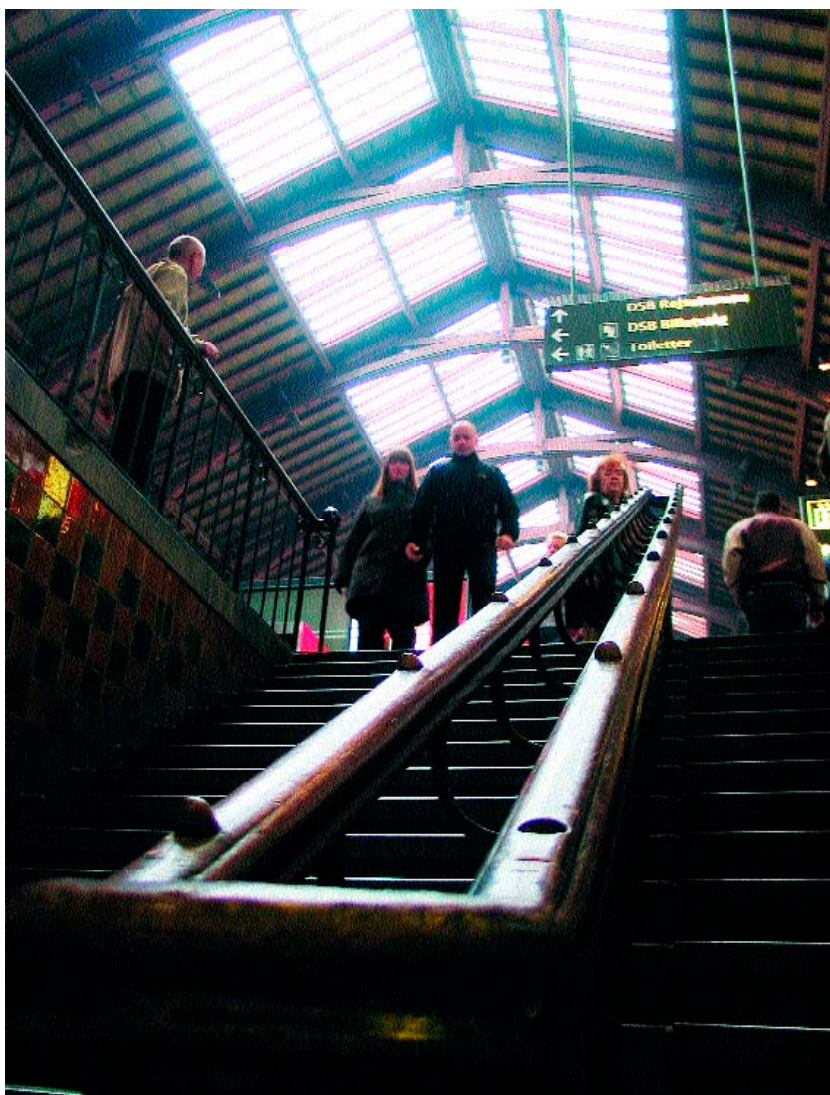

FOTO: MICHAEL JOURDAN

"..men nu hvor du er clean, hvorfor i himlens navn står du så her?" "Det er det eneste sted jeg har venner. Det her er det eneste sted, hvor jeg bliver accepteret, som jeg er"

Af og til bliver en enkelt person stående tilbage for at tale med betjentene. Det kan være en, der lige er kommet tilbage fra behandling, og som endnu ikke har et tilstrækkeligt antal advarsler, eller en der har lyst til at fortælle betjentene, at han har været stoffri i 5 eller 6 måneder. Jeg har været vidne til talrige af den slags møder. På et tidspunkt spurgte en betjent en stofbruger, som lige var kommet tilbage fra behandling: 'Godt nok, men nu hvor du er clean, hvorfor i himlens navn står du så her? Hvad vil du her, hvis du ikke er på stoffer og ikke hverken sælger eller køber? Hvordan vil du have, at jeg skal tro dig?' Manden svarede: 'Det er det eneste sted, jeg har venner. Det her er det eneste sted, hvor jeg bliver accepteret, som jeg er'. Forholdet mellem stofbrugerne og betjentene skaber en bestemt slags gensidig afhængighed. Dette giver så igen mulighed for, at området bliver mere rummeligt.

Maria Kirkeplads

Maria Kirkeplads ligger på Isted-

gade, kun nogle få hundrede meter fra Hovedbanegården. Som navnet antyder, ligger der en kirke på pladsen, Maria Kirken, hvor der hver dag er gudstjenester, og hvor der også er tilbud til socialt udsatte grupper, hjemløse, psykisk syge og stofbrugere. På hverdage er kirken åben fra 12-16 og igen fra 19.30 til 23, i weekenden er der åbent fra 19.30 til 23. Politiet har defineret kirkepladsen, det omkringliggende fortovej og ca. 100 meter af gaden udenfor som forbudt område for stofbrugere. Alligevel er kirkepladsen hver dag markedsplads for alle mulige slags stoffer. Hvid heroin er det mest solgte stof, men der handles også brun heroin, kokain, amfetamin, forskellige piller og hash. De fleste – både købere og sælgere – er stofbrugere. Siden 1989 har politiet haft et godt øje til dette område, og konsekvensen har været, at de mest ressourcerstærke stofbrugere har henlagt deres stofforretninger til private lejligheder andre steder i byen. Kun de svageste stofafhængige er blevet tilbage, med følge-

skab af en gruppe alkoholikere. Disse alkoholikere sælger engangs-værktøj, som de har hentet fra en sprøjtebus, der uddeler værktøjet gratis – de sælger det så på Maria Kirkeplads til stofbrugere for fem kroner. Mange stofbrugere fixer på kirkepladsen til trods for meget dårlige hygiejne forhold(2). De forbi-passerende konfronteres her med nogle meget stærke udtryk for misbrugsadfærd. Nåle stikkes i arme, hænder og ben, bukser trækkes ned for at kunne fixe i lysken, og andre ligger ned på asfalten, så andre kan hjælpe dem med at fixe i halsen. Stofbrugerne ved, at det er vigtigt at få nålen i venen så hurtigt som muligt efter at de har købt deres stof. Så længe nålen er stukket, ind ved de, at de kan nå at få deres injektion, selvom politiet ankommer. Og politiet kommer mange gange om dagen.

Forsamlingen af stofbrugere, der så åbenlyst fixer og køber og sælger stof, er naturligvis til gene for dem, der bor og arbejder i området, eller som blot passerer forbi. Den daglige konfrontation med så megen elendighed er uden

Vi er her osse...

Billederne, der vises på dette opslag, er fra projektet 'Vi er her også....' af fotograf Klavs Bo Christensen – et fotografisk projekt udarbejdet over en periode på ca. halvandet år. De portrætterede personer er nogle af de stofmisbrugere, der til daglig holder til ved Hovedbanegården og ved Maria Kirkeplads på Vesterbro i København. Projektet har fra starten været tænkt som et udstillingsprojekt og er godkendt til opsætning på metropladsen ved Kongens Nytorv i august 2004.

Alle udstillingens billeder kan ses på www.vierherosse.dk

tvivl et meget trist syn for dem, der bor tæt på Maria Kirken. Og det er præcis med det formål, at gøre livet lettere for disse beboere, at politiet begrundet deres massive indsats på pladsen. Den mobile stofenhed, specialenheden og den blå bus deltager også i håndhævelsen af den forbudte zone. Som ved Hovedbanegården er hovedformålet for både den mobile enhed og specialenheden at forhindre handel med stoffer. Intet kvantum er for lille at konfiskere, selv en enkelt portion som en stofbruger med abstinenser har desperat behov for. Den blå bus, et politiarkiv på hjul, koncentrerer sig mest om at opretholde den forbudte zone ved at føre lister over, hvem der har fået hvor mange advarsler, hvem der er blevet bortvist fra området, og hvem der står til at få bøder for at opholde sig i området. Politikommissær Preben Mortensen fra Station City forklarer, hvordan bussen arbejder: 'Hvad den blå bus indeholder..., redskaberne er politivedtægten, som tillader at udstede forbud, og det, der sker, er, at de kan få

tre mundtlige advarsler, og det foregår sådan: Når vi ser en stofbruger, der bare står der uden at foretage sig noget, siger vi til ham: 'Du kan ikke blive her, find et andet sted. Forsvind'. Han har nu fået en mundtlig advarsel. Dette sker tre gange, og hvis han vender tilbage til det samme sted, får han en skriftlig advarsel. Vi har alle papirerne i bussen, så det sker her og nu. Når han så overtræder det skriftlige forbud, det er så 5. gang vi møder ham, begynder vi at give ham bøder. For at kunne det skal vi dog have iagttaget ham der i mindst fem minutter. Mange af dem kan naturligvis ikke betale deres bøder, hvilket betyder, at på et eller andet tidspunkt må de sidde dem af i fængsel.'

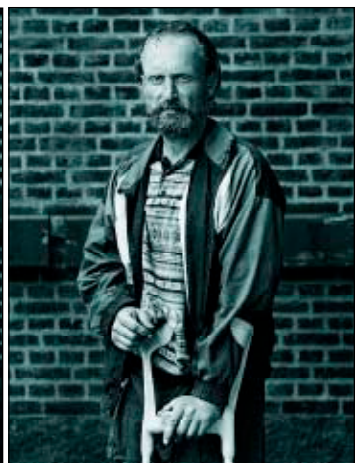
Eftersom politiovervågningen af Maria Kirkeplads er så intens, betyder den ovenstående procedure, at nogle personer hurtigt får oparbejdet betydelige bøder. Mange af stofbrugerne, der hænger ud her hver dag, fortæller, at de har bøder på fra nogle få tusinde op til 20.000 kr. – og det er udelukkende, fordi de opholder sig på området.

Nogle har været i fængsel flere gange for at sidde bøder af. Andre afdrager dem ved, at myndighederne trækker 3 – 400 kr. hver måned fra deres i forvejen minimale kontanthjælp eller andre sociale ydelser. Det holder dem ude af fængslet. Men ofte får de nye bøder hver måned, som er dyrere end de månedlige afdrag. På denne måde fortsætter deres gæld til den danske stat med at vokse.

Michael Schou, leder af specialenheden, beskriver dette som et nødvendigt onde: 'Det lyder jo frygteligt, at politiet kan forbyde folk at stå på fortovet, men jeg synes også, det viser, hvor stort problemet egentlig er, at vi er nødt til at gøre den slags ting.'

Politiet understreger også, at stofbrugere er en minoritet i samfundet, og at de fleste mennesker ikke har lyst til at leve i omgivelser, der er præget af stofbrugere. Det er derfor politiets opgave at beskytte flertallet ved hjælp af den slags lov og orden strategier.

Der er ikke megen dialog mellem politiet og stofbrugerne på Maria Kir-

Med projektet ønsker jeg at synliggøre stofmisbrugerne og vise, at de også er mennesker som alle andre. At der bag misbruget og narkomanien gemmer sig andet end det stereotype billede, mange har af denne udstødte og forhadte gruppe mennesker. Til daglig er der ingen, der kigger på dem. Folk kigger ned, kigger væk, går udenom eller en omvej for at undgå dem. Alle ved, de er der, men ingen bryder sig om dem eller vil se, hvordan den enkelte stofmisbruger ser ud. For de fleste er det en udefinerbar gruppe af mennesker med fællesbetegnelsen 'narkomanerne'. Portræterne er ikke reportage og ikke dokumentar, men portrætter 'en face', hvor de portrætteredes afvæbnethed og intense blikke kræver beskuerens

opmærksomhed og stillingtagen til den enkelte stofmisbruger. Drivkraften bag projektet har været min nysgerrighed. Jeg har boet i kvarteret i omkring 15 år og har haft den typiske opfattelse af narkomaner som en gruppe af dybt asociale og kriminelle mennesker. Jeg har ofte bandet dem langt væk, når de har ligget og fikset på min dørmatte, og når jeg har måttet skræve over dem for at komme ind i min lejlighed. Eller når jeg har set deres brugte kanyler ligge og flyde rundt omkring på de grønne arealer, der dengang var på Vesterbro. Eller når jeg er blevet tilbudt stoffer på gaden den ene gang efter den anden – som om jeg ligner en stofmisbruger! For et par år siden blev jeg nysgerrig efter at finde ud af, hvem disse menne-

sker er. Hvem de er som enkeltpersoner, og hvad der har drevet dem ud i den situation, de er havnet i. Jeg ville snakke med dem, lære dem at kende og tage billeder af dem - ærlige og fordomsfrie billeder, der ikke hænger dem ud som narkomaner. Væbnet med nysgerrighed, tålmodighed og mit kamera begyndte jeg at komme i deres dagligstue: Gaden. Her har jeg hængt ud to til otte timer om dagen to til fire dage om ugen i knap halvandet år. Det meste af tiden i miljøet er gået med at lære folk at kende ved at snakke med dem. Jeg har, så vidt det har været muligt, lagt vægt på at lære folk godt at kende, før jeg fik lov til at tage billeder af dem.

Klavs Bo Christensen

keplads. I modsætning til Hovedbanegården er kirkepladsen ikke politiets banehalvdel, på den måde at de ikke har en station her. Politiet arbejder her hver dag, men de møder ikke på arbejde her. Det samme gælder personalet i den blå bus og specialenheden, som begge er tilknyttet Station City, som ligger et stykke væk. Den mobile enhed har hovedkvarter endnu længere væk. Ingen af betjentene herfra skal passere Maria Kirkeplads, når de møder på arbejde. I modsætning til situationen på Hovedbanegården er betjentene fra disse enheder ikke afhængige af nogen form for samarbejde eller kompromisser med de mennesker, de kontrollerer, for at gøre deres fysiske arbejdsplads mere behagelig. Dette er kirkens plads – kirkens banehalvdel, men af politiet betegnet som forbudt område.

Når den blå bus pludselig dukker op på fortovet foran kirken, prøver de, som allerede har advarsler eller bøder, og de, som har stof på sig, at komme ind i kirken for at undgå at blive taget. I åbningstiden er stofbrugere velkomne i kirken. Kirkens betingelse er, at stofbrugere afstår fra at købe, sælge og fixe stoffer i kirkerummet. Hvis nogen gør det, bliver kirken lukket. Kirken fungerer derfor som en slags helle for stofbrugere: Politiet tøver som regel med at forfølge nogen derind, med mindre der er tale om helt specielle omstændigheder. Mariakirken er engageret i socialt arbejde for hjemløse og andre udstødte, hvilket betyder, at man her har en helt anden tilgang til sit arbejde end politiet. Formålet med politiaktioner og forbud er at opnå politiledelsens mål om at blive af med stofbrugere – selv om de ikke har specifikke planer for, hvor denne gruppe mennesker så skulle opholde sig. På den anden side, for socialarbejderne, er det vigtigt, at folk frit kan komme og gå i kirken. Der er altså en konflikt mellem det arbejde, politiet udfører, og det arbejde kirken udfører. Der er ikke tale om samarbejde. Den nuværende situation kan ses som en slags kompromis, og for begge parter

er der nok tale om nogle irriterende kompromisser. Der er ikke forhandlet en aftale på plads. Et samarbejde mellem kirkens samaritane-ideologi og politiets lov-og-orden håndhævelse af byens politivedtægt er svært at forestille sig under de nuværende omstændigheder. Det kan derfor bedst karakteriseres som en stiltiende aftale, der indebærer, at politiet generelt afstår fra at gå ind i kirken, mens præsten og hans kolleger afstår fra at arbejde på pladsen. De sidstnævnte afstår fra at lave kirkelige aktiviteter, eller blot føre en almindelig samtale, på Maria Kirkeplads, fordi politiet opfatter den slags aktiviteter, som om kirken dermed giver stofbrugere en legitim grund til at opholde sig på pladsen, selvom den er forbudt område.

Irriterende kompromisser

Forholdene på Hovedbanegården og på Maria Kirkeplads demonstrerer ikke blot forskellige politi-tilgange til at løse 'ubehagelige' opgaver, men giver også bevis for, hvor barske omstændigheder der skabes, når man forsøger at ensarte bybilledet. Til trods for politiets beslutningsindsats har de langt fra nået deres mål. Efter flere års arbejde forsamles stofbrugere stadig de samme steder. Der er måske færre af dem, og de er måske mere medtagne end tidligere, men de er der stadig. Politiet har selv bidraget til dette resultat. I deres møde med stofbrugere er nærhed uundgåelig. Dette er mest tydeligt på Hovedbanegården, hvor betjentene hver dag møder de samme stofbrugere og kender mange af dem ved navn. Denne daglige nærhed har nødvendiggjort mange irriterende kompromisser mellem politiet og stofbrugere. Sådan er det ikke på Maria Kirkeplads. Kirkepladsen hører dog til kirken, og kirkens arbejde og nærhed har gjort andre typer af kompromisser nødvendige. Her er det kirken og politiet, der laver kompromisser – stofbrugere er kun indirekte involveret.

Etableringen af forbudszoner, hvor stofbrugere og andre grupper får

bøder for at opholde sig, er det mest dramatiske udtryk for den tendens, der ses hen imod at ensarte byrummet. Tendensen er mest tydelig i forhold til de mest udstødte grupper, men den reflekterer et underliggende mønster i udviklingen af moderne storbyer. Der er også andre udtryk: De fleste af os kender indkøbscentre, hvor unge, specielt store grupper af unge, er fordrevet, forretninger hvor det er kvindelige kassedamer forbudt at vise deres muslimske tro ved at bære tørklæde, unge som kriminaliseres og retsforfølges, hvis de bruger byrummet til tags og graffiti, andre unge der forfølges, hvis de demonstrerer for politiske synspunkter, som fx Blitz-miljøet i Oslo og de såkaldte autonome grupper i København. Ensretningen vil føre til flere forbudszoner, som vil komme til at berøre flere og flere mennesker, og i sidste ende til omstændigheder, som dem vi ser mellem fattige, sorte ghettoer og rige, indhegnede samfund i USA. Disse udskilningsteknikker er i bund og grund designet for at nedsætte muligheden for, at normalbefolkningen møder noget eller nogen, der er anderledes.

Det modsatte af dette er den forskelligartede by, hvortil der knytter sig en endeløs kæde af irriterende kompromisser. Dette modsatte landskab er den 'favnende' by – et sted hvor alle grupper kan være med til at forhandle og lave kompromisser omkring brugen af det offentlige rum.

Artiklen er oversat og forkortet af STOF-redaktionen.

Noter

- 1 Den mobile enhed består af civilklædte betjente, hvis distrikt omfatter København og omegn. Specialenheden er også civilklædt og har primært Vesterbro som arbejdsområde. Begge enheder fokuserer på narkotikahandel. 'Den blå bus' er et rullende kontor med mindst tre uniformerede betjente, som på stedet kan uddele advarsler eller bøder til dem, der opholder sig i de forbudte zoner.

Litteratur:

- 1 Baumann, Zygmunt: Liquid Modernity. Polity Press, Cambridge, 2000.
- 2 Brünes, Nina & Fich, Charlotte: Sygepleje-rapport, Københavns Kommune, Familie- og arbejdsmarkedsforvaltningen, 2000.